

Дериколенко О.М., к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування
Сумський державний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ БІЗНЕС-МОДЕЛІ ДЛЯ ВЕНЧУРНИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дериколенко О.М. Теоретико-методичний підхід до формування оптимальної бізнес-моделі для венчурних промислових підприємств. В статті досліджено умови оптимальності бізнес-моделі. Дістав подальшого розвитку теоретико-методичний підхід до формування оптимальної бізнес-моделі венчурної діяльності промислових підприємств, яка включає традиційну і венчурну діяльності, що дозволяє їм втримувати стійкі позиції та впроваджувати високоризикові проекти. Бізнес-модель складається з 9 блоків, які характеризують основні особливості венчурного діяльності промислових підприємств. Визначено, що для забезпечення стійкості інноваційної діяльності підприємств необхідно: диверсифікувати ризики на основі розширення кількості прийнятих до впровадження інноваційних та венчурних проектів; впроваджувати в більшості проекти з мінімальним і середнім рівнями ризику, які, переважно, не можуть забезпечити прорив на ринку, але не вплинуть на економічну безпеку підприємства.

Ключові слова: венчурний проект, промислове підприємство, бізнес-модель, стратегія.

Дериколенко А.Н. Теоретико-методический подход к формированию оптимальной бизнес-модели для венчурных промышленных предприятий. В статье исследованы условия оптимальности бизнес-модели. Получил дальнейшее развитие теоретико-методический подход к формированию оптимальной бизнес-модели венчурной деятельности промышленных предприятий, которая включает традиционную и венчурную деятельности, что позволяет им удерживать устойчивые позиции и внедрять высокорисковые проекты. Бизнес-модель состоит из 9 блоков, которые характеризуют основные особенности венчурного деятельности промышленных предприятий. Определено, что для обеспечения устойчивости инновационной деятельности предприятий необходимо: диверсифицировать риски на основе расширения количества принятых к внедрению инновационных и венчурных проектов; внедрять больше проектов с минимальным и средним уровнями риска, которые, как правило, не могут обеспечить прорыв на рынке, но не повлияют на экономическую безопасность предприятия.

Ключевые слова: венчурный проект, промышленное предприятие, бизнес-модель, стратегия.

Derykolenko O.M. Theoretical and methodical approach to building an optimal business model for venture industrial enterprises. The article explores conditions of optimal business model. The theoretical and methodical approach to building an optimal business model of a venture industrial enterprises, which includes traditional and a venture activity, allowing them to keep strong positions and implement high-risk projects, got the further development. The business model has 9 blocks that characterize the main features a venture activity of industrial enterprises. It was determined what was needed for sustainability innovative activities of enterprises: to diversify risks by expanding the number of accepted for implementation of innovative and venture projects; to implement in most projects with minimum and average levels of risks that mostly cannot provide a breakthrough in the market, but will not impact on economic security.

Keywords: venture projects, industrial enterprise, business model, strategy.

Постановка проблеми. Загальновідома позиція промисловців по відношенню до венчурної діяльності як збиткової ґрунтується на їх багаторічному досвіді, але постійна конкуренція, зростаючий вплив на успішність факторів зовнішнього середовища спонукають підприємства до інновацій. Основне завдання керівників промислових підприємств – обрати саме той стратегічний напрямок розвитку підприємства та саме ті проекти (у т.ч. інноваційні, венчурні), які дозволять отримувати стабільні прибутки і надприбутки. У цьому сенсі обґрунтоване формування власної бізнес-моделі та вдалий вибір оптимальної структури бізнес-портфеля венчурних підприємств складно переоцінити.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи і особливості інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств досліджували багато вітчизняних і зарубіжних науковців, у т.ч.: Ілляшенко С.М. [1], Голубенко Г.О. [2], Попов В.М. [3] та інші. Над розробкою теоретичних основ формалізованих моделей працювали О. Остервальдер і Ів Пінье [4], Раєванєва О.В. [5] та інші.

Але проблема формалізації теоретико-методичних підходів до формування оптимальної бізнес-моделі для венчурних підприємств, на наш погляд, розкрита не достатньо і потребує подальших наукових досліджень.

Постановка завдання. Метою даної наукової статті є дослідження та обґрунтування теоретико-методичного підходу до формування оптимальної бізнес-моделі для венчурної діяльності промислових підприємств. Для досягнення поставленої мети було сформульовано такі основні завдання:

- дослідити умови оптимальності бізнес-моделі;
- сформулювати теоретико-методичний підхід до формування оптимальної бізнес-моделі для венчурних промислових підприємств.

Виклад основних результатів. Кожен суб'єкт господарювання свідомо чи не усвідомлено має певну модель діяльності. Його успішність залежить не від того, традиційна ця модель чи новітня, а більшою мірою від того, наскільки інтегрованими є всі елементи моделі. Отже, релевантна бізнес-модель та обґрунтована оптимальна структура бізнес-портфеля для конкретного підприємства можуть бути запорукою його стабільного розвитку. Залишається лише визначити, яким вимогам має вдовольняти бізнес-модель, провести оцінку відповідності підприємства та необхідні перетворення (в організаційній структурі управління, моделях фінансування тощо). Для венчурних підприємств таке завдання вдвічі збільшується, адже необхідно провести не просто аналіз, а врахувати всі особливості ще й венчурної діяльності.

Голубенко Г.О. справедливо зазначає, що на початковому етапі формування оптимальної бізнес-моделі для венчурних промислових підприємств необхідно оцінити стан підприємства, проаналізувати його спроможність, можливості й готовність до інноваційного розвитку, яка передбачає визначення вимог до інноваційного потенціалу підприємства залежно від стратегічного напрямку його інноваційної діяльності, оцінку зовнішніх факторів, які впливають на процес реалізації інновацій, аналіз організаційних умов готовності підприємства до інновацій [2, с.10].

На наступному етапі необхідно визначити найбільш прийнятну для даного підприємства бізнес-модель.

Стратегічне бачення місця венчурної діяльності в структурі бізнес-процесів промислових підприємств можна, на наш погляд, зобразити за допомогою

шаблону бізнес-моделі, запропонованого О. Остервальдером і Івом Піньє [4], яка включає 9 блоків (як і модель ділової досконалості EFQM, запропонована European Foundation for Quality Management – Європейським фондом менеджменту якості) (табл. 1):

- 1) партнери;
- 2) види діяльності;
- 3) ресурси;
- 4) ціннісні пропозиції;
- 5) взаємозв'язок з клієнтами;
- 6) канали збуту;
- 7) споживацькі сегменти;
- 8) втрати;
- 9) доходи.

Розглянемо їх.

До партнерів відносимо всіх зацікавлених суб'єктів венчурної промислової діяльності (інвесторів, контрагентів, інфраструктурні інститути).

Вважаємо, що переважна більшість промислових підприємств України можуть впроваджувати венчурну діяльність паралельно з традиційною діяльністю (за рахунок якої отримують стабільні прибутки), тому бізнес-модель включає ці два види діяльності, що і є її відмінністю від інших, які відображають лише окремий вид діяльності.

Ресурси відіграють важливу роль у венчурній діяльності, особливо нематеріальні, але всі фактичні і потенційно можливі види ресурсів включаємо до цього блоку.

Завдяки впровадженню останніх досягнень НТП, венчурні продукти мають принципово відмінні від традиційних ціннісні пропозиції (ціна, швидкість, якість і т.п.), що робить їх в очах споживачів більш привабливими.

Кастомізація (тобто індивідуалізація) взаємовідносин з клієнтами, цікаві з позицій лояльності комунікаційні програми – от що має бути в основі взаємозв'язків зі споживачами.

Бізнес-модель венчурної діяльності промислових підприємств України

Партнери	Види діяльності (відповідно до бізнес-портфеля): - традиційна, - венчурна	Ціннісні пропозиції	Взаємозв'язок з клієнтами	Споживацькі сегменти
1. Інвестори 2. Контрагенти 3. Суб'єкти венчурної інфраструктури: - фінансово-кредитні установи (банки, фонди, спілки, страхові компанії, біржі тощо), - інформаційно-аналітичні суб'єкти (центри, технопарки, інститути, інкубатори, консалтингові компанії тощо) - організаційно-технічна підтримка (торгові дома, ІЕ-компанії, асоціації тощо)	Ресурси - матеріальні (будівлі, виробниче обладнання тощо), - інтелектуальні, - інформаційні, - інтерфейсні, - інноваційні, - кадрові, - фінансові, - організаційно-управлінські, - технологічні тощо	- промислова інновація, що дозволяє принципово інакше вирішувати конкретні завдання, - кількісні цінності (ціна, швидкість, якість і т.п.)	Канали збуту - традиційні для підприємства, - нові досягнення НІТТ у сфері комунікацій	для кожного проекту з бізнес-портфеля підприємства: - промислові підприємства (вітчизняні й закордонні), - кінцеві споживачі промислових інновацій
Витрати - на впровадження венчурів (інновацій), - на залучення клієнтів, - висока частка фіксованих витрат (постійних), - можливість економії витрат за рахунок суміщення видів діяльності (традиційної і венчурної)			Доходи - надприбутки (за рахунок першості на ринку), - зиск з перепродажу прав на ОПІВ або стабільний (у певному періоді) дохід	

Завдяки поширенню різноманітних інтернет-технологій значно розширились збутові можливості товаровиробників.

В якості покупців промислових венчурів слід розглядати не лише кінцевих споживачів, а й контрагентів.

Високий рівень витрат, притаманний більшості венчурних проектів цілком окупиться за рахунок надприбутків від інновації або продажу прав на ОПІВ.

Але жодна бізнес-модель не принесе успіху без вдало сформованого бізнес-портфеля, до якого включені прибуткові проекти.

Незрілість інноваційно-інвестиційних, венчурних вітчизняних проектів, з одного боку, та високий ступінь невизначеності і ризику їх впровадження, з іншого, підштовхують виробників до пошуку та відбору таких проектів, які забезпечать, як мінімум, безприбуткову, а, як максимум, успішну стабільну діяльність підприємств.

Головними критеріями успішності інноваційного проекту на думку В.М. Попова є [3, с. 46]:

- прийнятний рівень витрат і задовільний рівень рентабельності,
- достатній технічний рівень,
- новизна і пріоритетність,
- конкурентоздатності,
- патентна або ліцензійна чистота,
- ринкова привабливість і новизна,
- високі споживчі властивості,
- необхідний рівень стандартизації,
- техніко-технологічна здійсненність,
- галузева приналежність,
- відповідність чинному законодавству,
- надійні джерела фінансування,
- наявність засновника, гаранта,
- прийнятність проектних ризиків,
- стабільні макроекономічні та політичні умови,

- наявність попиту на ринку,
- кваліфікований персонал.

Погоджуючись з цими вимогами до проекту додамо лише критерій його відповідності потенціалу підприємства та узгодженості з іншими проектами у бізнес-портфелі підприємства.

Формування бізнес-портфеля промислового підприємства включає аналізи і взаємоузгодження (досягнення балансу між проектами) наступних критеріїв:

- вартості проектів;
- фінансово-економічних показників ефективності проектів;
- термінів окупності проектів;
- тривалості життєвих циклів проектів;
- технологічної новизни проектів;
- ринкової новизни проектів;
- кількості проектів (оптимально: від 4 до 10);
- ступеня ризику кожного проекту та їх балансу у портфелі (оптимально: 1 проект – з максимальним рівнем ризику, 2 проекти – з прийнятним рівнем ризику, 3 проекти – з мінімальним рівнем ризику);
- ефективного використання потенціалу підприємства (можливостей та ресурсів) ;
- відповідності проекту етапу життєвого циклу підприємства.

Узагальнюючи зазначимо умови оптимальності при доборі проектів зазначимо, що для забезпечення стійкості інноваційної діяльності підприємств необхідно:

- диверсифікувати ризики на основі розширення кількості прийнятих до впровадження інноваційних та венчурних проектів;
- впроваджувати в більшості проекти з мінімальним і середнім рівнями ризику, які, переважно, не можуть забезпечити прорив на ринку але не вплинуть на економічну безпеку підприємства.

На останньому етапі формування оптимальної бізнес-моделі для венчурних промислових підприємств необхідно провести її апробацію і (в разі необхідності) поелементне коригування.

Висновки. Підсумовуючі вищевикладене, зазначимо:

- досліджено умови оптимальності бізнес-моделі;
- дістав подальшого розвитку теоретико-методичний підхід до формування оптимальної бізнес-моделі венчурної діяльності промислових підприємств України, яка, на відміну від існуючих включає два види діяльності (традиційну і венчурну), що дозволяє суб'єктам господарювання втримувати стійкі позиції та впроваджувати ризикові проекти.

Отримані результати містять елементи наукової новизни, мають практичну значущість, можуть бути впроваджені в діяльність суб'єктів господарювання, а також покладені в основу удосконалення методологічних засад венчурної діяльності вітчизняних промислових підприємств.

Список літератури:

1. Ілляшенко С. М. Управління потенціалом інноваційного розвитку промислових підприємств для забезпечення їх сталого розвитку / С. Н. Ілляшенко, Ю. С. Шипуліна // Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних тран-сформаціях : монографія / [Андрєєва Н. М., Баранік В. О., Балашов Є.В. та ін.]; За науковою редакцією д.е.н., проф. Хлобистова Є. В. / РВПС України, ІПРЕД НАН України, СумДУ, ЛНТУ, НДІ СРП. – Сімферополь: ПП "Підприємство Фенікс", 2010. – С. 192-211.
2. Голубенко Г.О. Інвестиційна підтримка інноваційної діяльності підприємств: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Г.О. Голубенко ; Харк. держ. екон. ун-т. – Х., 2002. – 20 с.: рис. – укр.
3. Финансовый бизнес-план: Учеб. пособие / Под ред, действ. члена Акад. инвестиций РФ, д-ра экон. наук, проф. В.М. Попова. - М.: Финансы и статистика, 2002. - 480 с. http://bfm-ua.com/finansovyj_biznes-plan.pdf
4. Остервальдер А. Построение бизнес-моделей : настольная книга стратега и новатора / А. Остервальдер, Ив Пинье – Пер. с англ. – 2-е изд. – М.: Альпина Пабlishер, 2012. – 288 с. <https://books.google.ru/books?id=rYXsWyDzv2UC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
5. Раєванєва О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: Монографія / О. В. Раєванєва – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006.– 496 с.

Дериколенко О.М. Теоретико-методичний підхід до формування оптимальної бізнес-моделі для венчурних промислових підприємств / О.М. Дериколенко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – Випуск 6 (06). – Ч.1. – С. 94-97.